

*Новак Д. В.,
бакалавр кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»*

*Альбота С. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»*

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОГО ДУБЛЯЖУ МУЛЬТФІЛЬМУ ДЖОНА ЛАССЕТЕРА ТА ДЖО РАНФТА «ТАЧКИ»

Анотація. У статті розглядаються і аналізуються особливості українського дубляжу мультфільму Джона Ласкетера та Джо Ранфта «Тачки» («Cars», 2006). Переклад міжмовних реалій є одним із найскладніших розділів перекладознавства, оскільки багато слів та словосполучень позначають предмети, поняття, явища, які в мові перекладу не мають прямих еквівалентів. Тому діяльність перекладача має бути спрямована на подолання лінгвоетнічного бар'єру, щоб носію цільової мови були зрозумілі тонкощі культури, національної психології представників мови-джерела.

Важливим для перекладацького аналізу роботи є художня деталь у перекладеному готовому тексті, смислове та авторське наповнення. Для повноцінного дослідження мультиплікаційного продукту з лінгвістичного боку, перекладач повинен мати знання та уявлення, щоб зрозуміти головне повідомлення твору. Таким чином, слід зазначити, що переклад аудіовізуальних творів подібний до перекладу художньої літератури і ставить за мету передавання не лише дотримання адекватності лексики та сюжету, а й неповторного авторського стилю. Специфіка зазначеного мультиплікаційного фільму оригінальною мовою полягає у яскравих описах, висловленнях та прикладах. Важливо зуміти зберегти цю яскравість та надати читачу такий же привід для творчості та роздумів.

Необхідно не лише забезпечити «емоційний» переклад, а окреслити та передати семантичне наповнення конструкцій. У процесі перекладу згідно з нормами мови перекладу перетворюється сама структура речення. Англійська й українська мови належать до різних типів мов індоєвропейської родини, тому є розбіжність між ними як на рівні порядку слів у реченні, так і в категоріях числа, інших граматичних форм і структур.

Сучасний аудіовізуальний простір в Україні базується на запозиченій продукції, серед якої вагомі позиції належать американським продуктам. Важливе місце серед всього широко спектру творів американських авторів становлять мультиплікаційні проекти, які майже щотижня з'являються в українському кінопрокаті і заслуговують на увагу з боку фахівців в усіх сферах комунікації, адже такі продукти потрапляють як до дорослого населення, так і до дітей, які знаходяться на стадії формування мовного тезаурусу, моральних та естетичних принципів та комунікаційних традицій. Будь-яке спотворення первинного продукту може викликати не тільки подальший збій у комунікації, а й призвести до докорінної зміни дитячого світогляду.

Ключові слова: дубляж, еквівалентність перекладу, аудіовізуальний простір, мультиплікаційні проекти, антропоніми.

Постановка проблеми. Одна з ключових проблем перекладу – це переклад власних назв, які є вмістилищем інформації, що сприяє відтворенню атмосфери продукту, культури, побуту та реалій країни-виробника. Як найбільш репрезентативні щодо визначення лінгвокультурних складників семантики представлено імена, зафіксовані в різножанрових фольклорних творах, календарно-побутовій обрядовості, текстах релігійного характеру, а також імена й прізвища, значення твірних основ яких пов'язані з назвами традиційних промислів і ремесел, різних видів майстерності, що віддавна популярні в певній країні. До складу культурологічно значущих антропонімів входять також одиничні імена, відомі широкому загалу, з якими пов'язаний значний обсяг інтелектуальної інформації; в різних контекстах такі оніми набувають нових значеннєвих нюансів, стають елементами етнонаціональної картини світу [1].

Мультиплікаційний фільм «Тачки» має історичне значення в практиці перекладу аудіовізуальних творів в Україні: це був перший повнометражний мультфільм, перекладений на українську мову. Автор перекладу, Олекса Негребецький, зробив справжній прорив в перекладацькій діяльності, адже показав світові, що Україна також може професійно опрацювати останні новинки кіно.

Переклад виконано на високому рівні, проте є і низка недоліків, серед яких – недоцільний переклад антропонімів.

Варто простежити походження імен наступних героїв, щоб створити адекватний переклад і перенести їх в українську мову без втрати будь-якого зі складників первинного повідомлення.

У першій частині твору ми зустрічаємо двох коментаторів перегонів – Bob Cutlass та Darrell Cartrip, які у вищезгаданому перекладі представляються як Боб Картер та Дарелл Кардан. Тут слід дослідити походження оригінальних імен коментаторів: Cutlass – це марка автомобіля 1961–1999 рр. Випуску [2]. До цієї марки і належав перший коментатор. Прізвище Cartrip утворено з двох слів – «car» та «trip», що означає «подорож автомобілем». Якщо поглибитися у дослідження характеру персонажу, то можна визначити, що він власним ходом подорожував від одного місця змагань до іншого, і, як сам каже, «намотав не одну сотню кілометрів».

Зважаючи на походження імен коментаторів, переклад пана Олекси не зовсім доцільний. У цьому перекладі використовується автомобільна термінологія, яка цільовій аудиторії мультфільму, тобто 10–12 років, буде просто не зрозуміла. Кардан (карданний вал) в автомобілі служить для передачі крутильного моменту між валами, а картер – нижня частина двигуна.

Прикладом вдалого перекладу антропоніма у «Тачках» може слугувати переклад власної назви Snot Rod [3], що дослівно перекладається як «сопливий стержень», а у перекладі Негребецького звучить як «Шмаркач». Суть імені полягає в тому, що персонаж страждає на хронічний нежить і щоразу як чхас – впорскує рідкий азот у двигун, що призводило до викиду снопів полум'я і прискорення руху. Через часту повторюваність чхання і спроби героя втримати позив, варіант «Шмаркач» є дуже вдалим.

Також слід згадати буксирний автомобіль «Сирник» або «Tow Mater» в оригіналі. «Tow» означає «буксир», а «Mater» це ім'я цього буксира. За оригінальною версією, коли він представлявся головному героєві, він відкинув першу частину, тобто «буксир» і представився просто – Метр. У перекладі Негребельного частина «Mater» не використовується взагалі, проте момент з «відкиданням» все ж таки присутній. Як результат цього перетворення: «буксирник» без перших трьох літер – Сирник. Це вдало передало комедійність персонажу і майже ототожнило значення перекладу до оригіналу [4].

Таким чином, з'ясування походження антропонімів призводить до знання закодованого змісту імені.

Наступний момент вийшов з одного боку дуже яскравим, а з іншого – трохи нелогічним.

Оригінал: «I don't believe what I'm watching, Bob».

Переклад: «Я не вірю власним фарам, Боб».

В оригіналі коментатор говорить, що вони «не вірять власним очам». В нашому дубляжі вирішили зробити цікавіше і переклали цей момент як «я не вірю власним фарам». З одного боку – це оригінально, але з іншого – в цьому немає сенсу, оскільки очі героїв фільму не знаходяться на фарах, а на лобовому склі.

Попри це перекладачі були дуже послідовні і локалізували аналогічний момент відповідно.

Оригінал: «Guys, you're here! I can't believe this!».

Переклад: «Народ, приїхали! Наклейкам своїм не вірю!».

Маквін не має фар, адже він гоночний автомобіль замість цього в нього наклейки. Саме тому він говорить про наклейки. Це нам демонструє, що українські перекладачі «Тачок» звертали увагу на деталі.

До речі, перекладачі декілька разів використовували локальні приколи для українців:

Оригінал: «You know, I once knew this girl Doreen. Good-lookin' girl. Looked like a Jaguar, only she was a truck».

Переклад: «Якось я знав Одну таку Галю. Гарна була. Ну як лєксує тільки з кузовом».

Ім'я Дорін змінили на знайоме нам Галя, та ще й марку Ягуар замінили, мабуть, більш відомим Лєксусом.

Або ще такий варіант:

Оригінал: «I'm happier than a tornado in a trailer park!».

Переклад: «Я щасливий, як Юрій Гагарін!».

Англійську ідіому прибрали, а натомість використали прикол з Гагаріним. Торнадо в трейлерному парку уявляється, як щось надзвичайно активне і руйнівне, але в контексті фрази це

порівняння підкреслює щастя пресонажа. В українському перекладі збережено сенс, але метафора змінена. Юрій Гагарін – це символ радості і гордості, особливо в контексті його першого польоту в космос. Для української аудиторії фраза стає більш зрозумілою та близькою завдяки використанню відомої історичної постаті.

В наступному моменті замінили Френка на Валеру:

Оригінал: «When I say go, we go. But don't let Frank catch you. Go!».

Переклад: «Якщо скажу «давай – ідем. Та так, щоб Валера не вловив. Давай!».

В українському дубляжі розуміли, що такий варіант значно більше подобатиметься цільовій аудиторії, так само, як і зміна імені Дорін на Галя. Ім'я Френк може бути типовим для англійського середовища, тому воно природно звучить для американської або британської аудиторії. Валера є типовим українським іменем, що робить фразу більш зрозумілою та природною для дітей.

Цікаво в українському дубляжі переклали такі моменти:

Оригінал: «Get your antenna balls here!».

Переклад: «Смажені антени, солідол!».

Перекладач, схоже, додав елементи абсурдного гумору, створюючи фразу, яка звучить комічно, але не має жодного відношення до оригінальної ситуації. Таким чином, переклад «Get your antenna balls here!» як «Смажені антени, солідол!» є радикально вільною інтерпретацією, яка значно відрізняється від оригінального змісту. Такий переклад не зберігає початковий сенс і функцію фрази, перетворюючи її на абсурдний жарт, що може бути зрозумілим лише у певному контексті або для досягнення комічного ефекту.

Оригінал: «– You're lookin' peaked. – He need a new coat of poly for sure!».

Переклад: «– Що, радіатор закипів? – Та ні, йому треба нову поліровку!».

Використання таких виразів, як «радіатор закипів» та «нова поліровка», додає українського колориту та робить фразу ближчою до української аудиторії.

Оригінал: «Tickets to this place are hotter than a black leather seat on a hot summer day!».

Переклад: «Квитки на перегони розліталися, мов гравій з-під коліс!».

Ще один момент, де зберегли суть, адже в обох випадках говориться про автомобілі та їхні частини, і чудово інтерпретували оригінальне речення.

Слід сказати, що декілька разів когось називали «гарячою штучкою», але в дубляжі це прибрали:

Оригінал: «Yellow, baby. You smockin' hot!».

Переклад: «Жовта фарба, мм. Упасти можна!».

Досить непогано адаптували оригінальний жарт та ще й додали спочатку французькі слова вуста сирника, ніби він француз:

Оригінал: «Good evening! My name is Mater and I'll be your waiter. Mater the waiter. That's funny right there.»

Переклад: «Бонжур! Я – буксирник. Хто хоче сирник? Буксирник-сирник, ха-ха...».

Оригінальний текст використовує гру слів на основі співзвучності "Mater" і "waiter", що в перекладі важко передати через різні мови. Переклад же зосереджується на іншій грі слів, використовуючи "буксирник" і "сирник", які не мають відно-

шення до оригінального контексту, але створюють свій власний гумористичний ефект.

Висновки. Мультфільм «Тачки» був одним з перших повнометражних творів, повністю дубльованих українською. Відтоді наш дубляж вийшов на новий рівень, і він продовжує розвиватися. Дослідження специфічних ознак антропонімів здійснюється з метою систематизації власних імен як лінгвокультурних одиниць, більш детального опису й удосконалення їх класифікаційних характеристик, а також для уточнення наявних та вироблення нових підходів до аналізу семантико-стилістичних ресурсів двох чи більше мов.

Розгляд сфери кіноперекладу є порівняно нещодавними, адже проводяться останні два десятиріччя. В Україні кінопереклад, зокрема, дублювання, є малодослідженим та висвітлюється зазвичай лише у статтях. Комплементарного дослідження дублювання як виду кіноперекладу в Україні не було проведено, тому мета цього дослідження полягає у проведенні аналізу етапів та видів дублювання, класифікації дублювання за формою презентації тексту оригіналу та перекладу, та дослідженні проблематичних аспектів дублювання як виду кіноперекладу, які характерні для України на даному історичному етапі.

Дублювання – це особлива техніка запису, яка дозволяє замінити звукову доріжку фільму із записом діалогу мовою перекладу, так і один з видів. Особливість дубляжу як виду перекладу полягає в необхідності підготовки адекватного тексту на мову перекладу, який забезпечує досягнення синхронізму складової артикуляції акторів з відеорядом при одночасному дотриманні темпу мовлення та тривалості окремих реплік.

Наш переклад, а саме використання різних слів та моментів, притаманних людя, які живуть на території України, безперечно, роблять мультиплікаційні фільми солов'їною унікальними.

Література:

1. Петрова Л. П., Скрязловська І. А. Антропоніми як лінгвокультурне явище. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». № 10, 2021 р. URL: http://philologyjournal.lviv.ua/archives/10_2021/16.pdf
2. Oldsmobile Cutlass. Retrived from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Oldsmobile_Cutlass
3. Definition of 'snot'. Retrived from: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/snot>
4. Б. Возний. Особливості перекладу власних назв українською мовою в аудіовізуальних творах. Київ, Україна. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2516>

Novak D., Albota S. Features of the Ukrainian dubbing of the cartoon by John Lasseter and Joe Ranft "Cars"

Summary. The article examines and analyzes the peculiarities of the Ukrainian dubbing of John Lasseter and Joe Ranft's cartoon "Cars" ("Cars", 2006). The translation of interlingual realities is one of the most difficult sections of translation studies, since many words and phrases denote objects, concepts, phenomena that do not have direct equivalents in the language of translation. Therefore, the activity of the translator should be aimed at overcoming the linguistic-ethnic barrier, so that the native speakers of the target language understand the intricacies of the culture and national psychology of the representatives of the source language.

Important for the translation analysis of the work is the artistic detail in the translated finished text, the semantic and authorial content. For a full-fledged study of a cartoon product from the linguistic point of view, a translator must have the knowledge and insight to understand the main message of the work. Thus, it should be noted that the translation of audiovisual works is similar to the translation of fiction and aims to convey not only the adequacy of the vocabulary and plot, but also the unique author's style. The specifics of this animated film in the original language are bright descriptions, expressions and examples. It is important to be able to preserve this brightness and give the reader the same reason for creativity and reflection.

It is necessary not only to provide an "emotional" translation, but to outline and convey the semantic content of the constructions. In the process of translation, the very structure of the sentence is transformed according to the norms of the target language. English and Ukrainian languages belong to different types of languages of the Indo-European family, therefore there is a discrepancy between them both at the level of word order in a sentence and in the categories of number, other grammatical forms and structures.

The modern audiovisual space in Ukraine is based on borrowed products, among which important positions belong to American products. An important place among the wide range of works by American authors is occupied by animated projects that appear almost every week in Ukrainian cinema and deserve the attention of specialists in all fields of communication, because such products reach both the adult population and children who are at the stage of formation of language thesaurus, moral and aesthetic principles and communication traditions. Any distortion of the primary product can cause not only a further failure in communication, but also lead to a fundamental change in the child's worldview.

Key words: dubbing, translation equivalence, audiovisual space, animation projects, anthroponyms.